

בקיאות האמוראים במשנה וברייתא

בבלי בבא מציעא קי"ד ע"ב מצינו שרבה בר אבוהו אמר על עצמו, בארבעה לא מצינא, בשיתא מצינא (?), כלומר איני בקי בסדרי זרעים וטהרות, וראה ברש"י סוכה י"ד ע"א ד"ה משום הכי שכתב שאלתי את מורי מגפה דמשנה דמייתי אגב בשמעתין מי שייך למיתני "גופא" כדגרס במימרות האמוראים, ואמר לי רבי משום דהך משנה מן טהרות וכו'.

ובזה נבין ציונו של רש"י בכתובות ט"ו רע"ב והתנן מצא בה תנוק מושלך, שכתב: משנה היא בסדר טהרות, מה שאין זה מדרכו לציין מסורת הש"ס, אבל הנה נקטו שם משנה זו בסגנון "גופא" ראה שם, לכן רמז שהיא משנה בסדר טהרות וכדברי רבו שהביא בסוכה שהעתיקתי, וראה בתוס' בכורות כ"ז ע"ב ד"ה וכי, שכתבו: דרך הש"ס להאריך קצת כשמביא משניות מזרעים וטהרות, ועיין בהקדמת הרבינו תם לספרו הישר.

הנחה זו תאיר לנו אשר לפעמים לא נקטו על הנשנה בזרעים או טהרות "תנן" כרגיל כשהביאו משנה, שהכוונה אהנו כולנו תנינו משנה זו, אך נקטו תניא, כמו כשהביאו ברייתא, לפי שאין זה ודאי שכל אחד שנה זרעים או טהרות, ומעתה אין צורך להגיה בדוכתי טובי.

כמו... בפסחים מ"ב ע"ב תניא המתמד וכו' והיא במעשרות פ"ב,
עוד שם מ"ח סע"א והתניא חמשת כו' והיא בחלה פ"ב,
ועוד שם שם דתניא רא"א וכו' והיא בחלה שם,
ושם נ"א ע"ב דתניא רש"א וכו' והיא בשביעית פ"ט.
ביומא ס"א ע"ב דתניא אין לו בוהן וכו' והיא בנגעים פי"ד.
בסוכה י' ע"א דתניא טפח וכו' והיא באהלות פ"ג,
ושם ל"ו ע"א דתניא ר"ש פוטר והיא במעשרות פ"א,
בביצה ה' ע"א ותניא כרם רבעי כו' וכן בראש השנה ל"א ע"ב והוא במע"ש פ"ה,
ובמוע"ק ה' ע"ב והוא תניא אלו שמטמאין וכו' והיא באהלות פ"ב.
וכן ביבמות ע"ב ע"ב דתניא הכל כשרים לקדש וכו' והוא בפרה פ"ד מ"ד,
בנזיר נ"ב ע"ב דתניא עצם כשעורה וכו' והיא באהלות פ"ב,
ושם ס"ג ע"ב דתניא ספק טומאה וכו' והיא בטהרות פ"ב מ"ז,
בקדושין ב' ע"ב דתניא בז' דרכים בודקין וכו' והוא בזבים פ"ב ...

כן מצינו שהביאו ראה ממשנה שבזרעים או בטהרות לדברי אחד האמוראים, באמרו "אף אנן נמי תנינא"

ראה שבת קל"ז רע"א ארנב"י אף אנן וכו' והיא משנה בפרה,
ושם קנ"א ע"א ותניא כותי' דרב כו' והיא משנה במכשירין פ"ב,
בב"מ נ"ד סע"א אמר רבינא אף כו' והיא משנה בתרומות פ"ו,
בע"ז ע"ג ע"ב ותניא נמי הכי כו' והיא משנה בחלה פ"ג ...
בעוד אשר ממשנה שבאחד משאר הסדרים הנודעים לכל הקשו "מאי קמ"ל תנינא" האם משנה אתי לאשמועינן?, לפי שארבעת הסדרים שגורים היו בפי כל.

(הרב ראובן מרגליות, יסוד המשנה ועריכתה, עמ' סח-סט)